

е придружен, каде што е потребно, од концизен коментар за некои специфичности на одделни знаци и зборови.

Заглавието на секоја плочка, покрај серискиот број со броевите на спонсните фрагменти ги содржи и следниве податоци кои се многу важни за интерпретацијата на документот: префикс на класата и, каде што е возможно, бројот на подгрупата (set-ot); локацијата, ако плочката не е во Археолошкиот музеј на Ираклион; место на наоѓањето во комплексот на кноскиот дворец и бројот на писарот, како што установи Olivier, а со стандардни епиграфски сигли и дополнителни белешки под натписот означени се и други особености во состојбата на плочката и текстот, што исто така сега може да се контролира преку фотографиите.

Транскрипцијата е извршена според Договорот на III меѓународен микенолошки колоквиум во Racine, Wisconsin во 1961, со дополненијата донесени на следните колоквиуми. Фонетските знаци се транскрибирања со обичен слог на латиница, а коментарот — курсивно.

Белешките се однесуваат само на текстот, главно, на спорните знаци, со цел да се елиминираат помалу веројатните читања на одделни знаци. Транскрипциите ги содржат само вредностите на знаците што се сочувани на плочката. Изоставени се претпоставките на други можни транскрипции.

Издавањето на овие натписи беше ургентна работа и поради една друга причина. Трошният материјал, на кој се пишувани натписите, се рони и од ден на ден сè помалу ќе може да се чита од оригиналите. Со ова луксузно издание на Корпусот микенските текстови од Кнос ќе се овековечат и ќе се спасат од пропаѓање.

Ова одлично подготвено издание со перфектни фотографии и цртежи на плочките од кои се стекнува јасна претстава за оригиналите, со објективната и беспрекорна транскрипција, резултат на долготрајна и макотрпна работа на целиот тим а пред сè на John Chadwick, ќе остане траен документ и образец за тоа како треба да се издаваат документи од ваков вид. Честитки и благодарност на целиот издавачки тим.

2. VI 1987.

П. Хр. Илиевски, Скопје.

HUGO MÜHLESTEIN, *Homerische Namenstudien*, Beiträge zur klassischen Philologie, Bd 183, hgb. von E. Heitsch, L. Koenen, R. Merkelbach und C. Zintzen, Athenäum, Verlag, GmbH Frankfurt am Main, 1987, XII + 198 str.

Оваа книга на Н. Mühlestein претставува зборник од 14 студии, пишувани во текот на последниве 22 години. Тие се однесуваат за хомерските лични имиња, а преку нивната интерпретација со помошта на широк филолошки метод авторот се обидува да реши и клучни проблеми од т.н. „хомерско прашање“. Статиите се овде (стр. 1 — 185) издадени фототипно по хронолошки ред, почнувајќи од 1965 год., како што биле првпат публикувани во разни списанија и зборници: SMEA (5), Antike und Abendland (3), Museum Helveticum (2), Жива Антика (2), Studia Mysenaea, Brno (1), Coll. Mysen., Chaumont (1), што е укажано во содржината. На одделни места, одбележени со ѕвездичка текстот е осовремен со нови сознанија до кои отпосле дошол авторот. Тие интервенции се дадени во еден дополнителен коментар, Addenda (стр. 186—193). На крајот книгата содржи индекс (стр. 194—198) со кој знатно е олеснето користењето на зборников, каде што целиот текст е даден со обичен слог без издвојување со друг шрифт на имињата и предметите што се третираат. По една кратка препорака до читателите на еден од издавачите, R. Merkelbach, во почетокот (стр. IX), книгата е снабдена и со предговор на авторот (стр. X—XIII), каде што ги излага мотивите кои го побудиле на вакви студии.

Од рана возраст интересот на авторот му бил свртен кон Хомер. За оваа ориентација и за формирањето на неговиот научен метод тој многу им должи

на своите професори, познати имиња А. Debrunner и Р. Von Mühl. Првиот го има упатено кон лингвистички, потесно зборообразовни анализи, а вториот во хомерските текстолошки студии со филолошки приод.

По успешното дешифрирање на линеарното Бе писмо, страсниот иследуваач на Хомеровите поеми се свртува со исто таков ентузијазам кон микенските текстови од времето и местото на хомерските херои *Aiamemnon*, *Igoменеј* и *Hesijор*. Посебен интерес тој пројавува кон микенските и хомерските лични имиња. Уште во 1955 год. тој приватно дистрибуира до одделни микенолози долг список на лични имиња од линеарните Бе текстови, меѓу кои се среќаваат и неколку дузини имиња на главни хомерски јунаци, како *Ахил*, *Хектор*, *Антиenor*, *Глаук* и др., а во изведенки *Igoменеј*, *Александар*, *Пријам* и др. Тој има објавено цела серија на студии за микенскиот грчки од разни аспекти, а особено решава проблеми од областа на зборообразувањето и антропонијата, поврзувајќи ги микенските имиња (каде што е возможно) со хомерските и обратно.

Во големите Хомерови епови се јавуваат 740 имиња на лица и божества. Повеќето од нив се поетска творба на Хомер или на неговите претходници, а има и еден број на подоцнежните издавачи и преработувачи на поемите. Некои од тие имиња се историски, сега документирани на линеарните Бе плочки, но кај Хомер тие се обвиеви во митска форма. Има имиња што водат потекло од предгрчкиот јазичен слој, но тие се преосмислени преку народна етимологија, на пр. *Darēs* е поврзано со *dar ēnai* како *Kharēs* со *kharēnai*.

Авторот, кој со години ги иследуваат хомерските лични имиња, нема за цел овде да го презентира целиот хомерски ономастикон, како што неодамна постани Н. Von Kamptz (в. рецензија во Ж.А. 31,1, 1983, 109—112). Mühlestein се запира само на некои покарактеристични имиња, обично поврзани генеалогички, како на пр. за Нелеидите во пилските плочки (*Ne-e-ra-wo* [*Neileōs*], *Me-ra-to* [*Melanthos*], *Ko-do-ro* [*Kodros*] и др. — има околу 40 такви паралели), името за двата *Ajakca*, имиња што зборуваат (*Redende Personennamen*), *Euphorbos* и смртта на *Patroklos* и сл.

Во своите студии на хомерските имиња авторот не се задоволува само со лингвистичка анализа од која основа и со какви суфикси е образувано името, туку го извлекува неговото значење и од литературноисториски (митолошки) иследувања. Тој се обидува да проникне во мислите на поетот и да открие зошто некој херој е наречен така, а не инаку; како е името усогласено со физичките и духовните особености на лицето што е наречено така; во што се состои улогата што му ја доделил поетот и на каков начин се исполнува таа. Неоспорно тоа се специфични студии за хомерските имиња кои откриваат нов приод кон „хомерското прашање“, а со какви ретко кој досега се занимавал.

Преку ваквите просопографски студии, авторот, којшто одлично ја познава грчката литература, а особено хомерската поезија, доведува во некаква врска различни имиња, поврзува грчки митолошки имиња со библиски, а во некои христијански обреди открива антички култови и манифестации. Тој наоѓа сличности меѓу младиот *Hesijор* и старозаветниот *David*, меѓу *Голујат* и *Хектор*, меѓу *Дионис* и *св. Димитриј*, како и во природните сили, каде што царува вечна борба меѓу стихииите: топло — ладно, лето — зима, а во етичките сфери борба на добро и зло.

Хомерските имиња, особено сложените, се мошне изразни; повеќето се такви што сами зборуваат. Во анализата на тие имиња заедно со нивните украсни епитети, авторот покажува голема ерудиција и просто извнедува со оригиналните интерпретации. Ке спомнеме само неколку од објаснетите имиња: *Kleopatra* — *Patroklos*, 'Славни по таткото', *Euphorbos* 'Со добро пасиште', име што перфектно му одговара на пастир, Тројанецот *Phorbas* е *polymēlos*; такви се и имињата на Феачаните, обично поврзани со морепловството, сп. *Nausi-thoos*. Некои имиња се обработени како опозити, на пр. *Antinoos* 'Противник на (Одисејев) повраток' и *Alki-noos* 'Којшто моќно го подготвува враќањето (на Одисеј) дома'. Преку генеалогички истражувања бара внатрешна смисла зошто така е наречено лицето и зошто токму нему му се доделува некоја определена функција. Така, *Фојникс* како да бил

предопredelen od bogovite za misiјata da go ubedi Ahila za da *īrine* vo borba i da gi brani Ahaјците od Troјanците кои se zakanaуvale da im gi zapalata laѓite. Toa avtorot go otkrивa vo svetlinata na imињata od tatko mu *Amyntor* 'Бранител' i od dedo mu *Ormenos* 'Оној што тргнува во напад'. Vo долгиот говор Фојникс барал od svoјот воспитаник da go otfрли гневот, *ga īrine īo-ūīorno vo borba* против Troјанците i *ga īi ogbrani* Ahaјците. Na slichen начин se objaсnetи i многу други хомерски имиња.

Студиите на Mühlestein се мошне богати по својата содржина. Vo нив тој третира сложена проблематика od повеќе области. За илустрација ќе приведам уште еден пример со името на *gaiia Aјаксa*:

Врз основа на автопсија овде тој прво врши корекција во читањето на КН 973 i прекласирање od Nr во Ch серија, што беше веднаш прифатено od издавачите на *KT*⁸. Потоа дава подrobна лингвистичка анализа на боонимите od кноската Ch серија i опстојно се запира на името *Ai-wa* [*Aiwas*] кое e objaснето како хипокористик od *Ai-wo-ro* [*Aiwoles*], еден od најчестите бооними на кноските плочки. Истото значење тој go otkрива i vo антропонимиот на *gaiia Aјаксa* преку текстолошка анализа на местата каде што се дава opis на тие лица. Помалиот *Aјакс*, синот на *Ојлеј*, бил по Ахил најбрзиот *īprkac*, a покрај неговото име седум пати се јавува i епитетот *takhys* 'брз', којшто e всушност синоним за *aiolos*. Другиот *Aјакс*, Теламоновият син, исто така претставен e како *promakhos* 'првоборец', a неговиот огромен шит e наречен *aiolos* 'сјаен'. Овие две значења на *aiolos* 'брз' i 'сјаен' кои go потврдуваат objaснението на Хесијад во глосата *αἰόλα: ποικίλα, ταχέα*, му биле познати на Хомер i на други по него.

Како што одбележивме, преку вакви антропонимски i просопографски, иследувања avtorot отвора нов пристап кон интерпретацијата на хомерските имиња, a заедно со тоа i кон решавање на т.н. „хомерско прашање“. Тој се обидува da go otkриве првобитниот текст на Илијада i da gi пронајде интерполациите при преработката i издавањето на ова ремек дело. Vo поголем број od статиите објавени овде тој доаѓа до заклучокот, содржан во тезата на X. Песталоциј (1945), дека Илијада почива на една пократка поема *Aithiopsis*, како ep за *Aхил* (*Akhilleis*) i една епизода за Пентхесилеја. Нив Хомер ги преработил во една опширна поема врз една основа, гневот на Ахила, додавајќи кон неа епизоди за Патрокла, Хектора i Адромаха. Последната статија во зборникот: *Ein Halbvers und einige Epitheta aus vorhomerscher Dichtung* e посветена исклучиво на оваа проблематика i таму се приведени повеќе паралели меѓу *Aithiopsis* i *Ilias*

* *
*

Сите етимолошки objaснувања на Mühlestein не му се прифатени еднодушно. Има класични филолози кои се однесуваат критички кон одделни негови интерпретации. Но независно od тоа, научниот придонес на книгата во целина не може да се оспори. Есеистичкиот начин на кој e интерпретирана оваа материја ja прави книгата мошне интересна i таа сигурно ќе најде широк круг на читатели не само меѓу класичните филолози — љубители на Хомер, туку i кај историчари, фолклористи, индоевропеисти i др.

26. XI 1987.

П. Хр. Илиевски, Скопје.

FLÖTE UND HARFE, GÖTTLICHER WIDERHALL. *Frühgriechische Lyrik*, herausgegeben von Viktor Jarcho, übertragen von Dietrich Ebener. Leipzig, Verlag Philipp Reclam, 1985. Reclams Universal—Bibliothek 1089. 272 str.

Starogrške lirične umetnine so prevedene v vse svetovne jezike in antologij teh umetnin ne manjka na knjižnem trgu. Tudi v slovenščini premoremo takšno antologijo, v mislih imam zadnje Sovretovo delo, objavljeno že po njegovi smrti